

Sygn. akt I UZ 58/16

POSTANOWIENIE

Dnia 14 lutego 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania J. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.

o umorzenie składek,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 lutego 2017 r.,

zażalenia organu rentowego na wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 22 czerwca 2016 r., sygn. akt III AUa .../15,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 czerwca 2016 r. Sąd Apelacyjny , III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych uwzględnił apelację ubezpieczonej J. R. i uchylił wyrok Sądu Okręgowego z dnia 11 czerwca 2015 r. oraz decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w C. z dnia 12 czerwca 2014 r. w przedmiocie ustalenia należności podlegających umorzeniu na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. 2012 r., poz. 151; dalej "ustawa"). Uchyloną decyzją objęto składki na ubezpieczenia społeczne za wrzesień 2004 r. i czerwiec 2008 r. oraz na ubezpieczenie zdrowotne za wrzesień 2004 r. Organ rentowy wskazał, że oprócz zaległości wymienionych w zaskarżonej decyzji,

pozostaje zaległość z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne oraz na Fundusze Pracy i Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od kwietnia 2004 r. do lipca 2011 r. z odsetkami, opłatą dodatkową oraz kosztami upomnienia i kosztami egzekucyjnymi, przedstawiona we wniosku o umorzenie i ustalona w decyzji z dnia 4 grudnia 2012 r.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że zaskarżona decyzja nie zawiera wszystkich obowiązkowych elementów przewidzianych w art. 1 ust. 8 ustawy, a w szczególności nie określa warunków wydania w przyszłości decyzji o umorzeniu należności, gdyż nie wskazuje kwoty należności niepodlegających umorzeniu. Zważył, że skoro zapłata takich należności jest jednym z warunków umorzenia zaległości, to Zakład Ubezpieczeń Społecznych obowiązany jest podać ich wartość i wskazać dodatkowe koszty związane z tym długiem. Wydanie decyzji niezawierającej tego koniecznego elementu pozbawia wnioskodawcę możliwości zaskarżenia decyzji w tym zakresie.

W zażaleniu Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zarzucił obrazę art. 365 i 386 § 4 w związku z art. 477^{14a} k.p.c. przez uchylenie wyroku mimo rozpoznania istoty sprawy i nieistnienia konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, podnosząc, że decyzja została wydana w granicach wniosku ubezpieczonej, a Sąd Okręgowy orzekał w zakresie wyznaczonym jej treścią. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do rozpoznania przez Sąd drugiej instancji, wskazując, że ustawa o umorzeniu należności nie nakazuje określenia należności niepodlegających umorzeniu, o których mowa w art. 1 ust. 10, jako niezbędnego elementu decyzji ustalającej warunki umorzenia. Jest to racjonalne, gdyż organ rentowy nie jest w stanie przewidzieć, czy do czasu umorzenia nie zostaną dokonane korekty, np. w zakresie wysokości podstawy wymiaru składek. W ocenie organu rentowego, możliwe było uzupełnienie postępowania przez ustalenie stosowniej kwoty przez Sąd na wniosek strony albo z urzędu. Ostatecznie, wskazując na niespełnienie przez ubezpieczoną przesłanki nabycia prawa do abolicji w postaci spłaty zadłużenia niepodlegającego umorzeniu, skarżący uznał uchylenie zaskarżonego wyroku za bezcelowe.

Ubezpieczona wniosła o oddalenie zażalenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznanie zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. polega na kontroli przesłanek wymienionych w art. 386 § 4 k.p.c., a jeżeli objęty zażaleniem wyrok wydano na podstawie art. 477^{14a} k.p.c., Sąd Najwyższy kontroluje także wady decyzji organu rentowego, które nie mogły być sanowane w postępowaniu sądowym. Prawidłowe zastosowanie tego przepisu uzasadnia konieczność uchylenia zaskarżonej decyzji i wydanie nowej, po przeprowadzeniu prawidłowego postępowania przed organem rentowym (por. postanowienia z dnia 5 lutego 2013 r., II UZ 83/12, LEX nr 1555571, z dnia 30 września 2014 r., III UZ 9/14, LEX nr 1515151, z dnia 27 listopada 2014 r., III UZ 12/14, LEX nr 1628950, z dnia 15 października 2015 r., I UZ 10/15, LEX nr 1817649, z dnia 22 marca 2016 r., I UZ 42/15, LEX nr 2056857, z dnia 28 czerwca 2016 r., I UZ 10/16, LEX nr 2099032 i powołane w nich orzeczenia).

Koncentrując się na tej kwestii, wystarczy stwierdzić, że postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych jest postępowaniem odwoławczo-kontrolnym, a sąd - związany treścią zaskarżonej decyzji - nie może orzekać ponad jej ośnowę (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPUS 2000 nr 15, poz. 601 i wyroki z dnia 6 września 2000 r., II UKN 685/99, OSNAPUS 2002 nr 5, poz. 121 oraz z dnia 14 maja 2013 r., I UK 611/12, niepubl.).

Sądowa kontrola decyzji w przedmiocie ustalenia należności podlegających umorzeniu wymaga uwzględnienia, że umarza się nieopłacone składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz wypadkowe z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności w rozumieniu art. 8 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) za okres od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 28 lutego 2009 r. oraz należne od nich odsetki za zwłokę, opłaty prolongacyjne, koszty upomnienia, opłaty dodatkowe, a także koszty egzekucyjne naliczone przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. Z umorzenia mogą skorzystać tylko te osoby, które zaprzestały prowadzenia działalności i które w dniu wydania decyzji o umorzeniu nie zalegają z

niepodlegającym umorzeniu należnościami wymienionymi w art. 1 ust. 10 ustawy. Brak zaległości niepodlegających umorzeniu jest warunkiem abolicji, którego spełnienie zostało opatrzone terminem 12 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji ustalającej warunki umorzenia zaległości. Nie chodzi o spełnienie warunku zawieszającego w rozumieniu art. 89 k.c., lecz o stworzenie okoliczności, które zostaną uwzględnione w decyzji administracyjnej.

Możliwość wypełnienia warunków, o których mowa w art. 1 ust. 10 ustawy, uwzględniono w trybie postępowania w sprawie umorzenia należności przez ustalenie prowadzenia postępowania w dwu następujących po sobie etapach, z których pierwszy wiąże się wydaniem przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzji w sprawie określenia warunków umorzenia należności (art. 1 ust. 8 ustawy), a końcowy - w zależności od ich spełnienia - decyzją o umorzeniu lub o odmowie umorzenia należności (art. 1 ust. 13 ustawy).

Uzależnienie wydania decyzji na podstawie art. 1 ust. 13 ustawy od spłacenia niepodlegających umorzeniu należności w ciągu 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 8 nakazuje określenie tych warunków nie tylko w taki sposób, by wywiązanie się z nich było możliwe, lecz na tyle konkretnie, by stanowiły czytelny komunikat dla mającego je spełnić co do przedmiotu jego zobowiązania. Pierwsza decyzja, wydawana na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy, musi więc składać się z dwu koniecznych elementów, tj. z ustalenia kwoty należności, o których mowa w art. 1 ust. 1 i 6, czyli tych, które będą podlegać umorzeniu, oraz z określenia warunków umorzenia, czyli ustalenia kwoty należności nieumarzalnych, wymagających spłacenia. Taka jej konstrukcja przewidziana jest zresztą w art. 1 ust. 8 ustawy, w którym ustalenie kwoty należności, o których mowa w ust. 1 i 6, jest - przez użycie słowa "także" - tylko jednym z elementów decyzji określającej warunki umorzenia. Warunki umorzenia są uściślane wystarczająco tylko wtedy, gdy w decyzji wydanej na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy należności zostaną podane kwoty zalegających należności niepodlegających umorzeniu, których spłacenia wymaga się przed wydaniem decyzji na podstawie art. 1 ust. 13.

W konsekwencji, decyzja wydana na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy bez określenia kwot należności niepodlegających umorzeniu, o których mowa w art. 1

ust. 10 ustawy, dotknięta jest brakiem, który nie może być naprawiony inaczej niż przez ponowne rozpoznanie sprawy przed organem rentowym. Zaskarżona decyzja dotknięta jest wadą powodującą nierozpoznanie istoty sprawy w postępowaniu sądowym, co uzasadnia zastosowanie art. 477^{14a} w związku z art. 386 § 4 k.p.c. ze względu brak możliwości merytorycznej jej oceny. Usunięcie wskazanej wadliwości przed Sądem drugiej instancji nie jest możliwe, prowadziłoby bowiem do merytorycznego rozpoznania sporu po raz pierwszy.

Uzasadnia to oddalenie zażalenia (art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.).

kc